

Pontus Wikner äntligen på tyska

Wikner, Pontus *Psychologische Selbstbekenntnisse*. Übersetzt und herausgegeben von Raimund Wolfert. Hamburg: Männerschwarm Verlag 2012 (128 sidor)

PONTUS WIKNERS TIDIGA manifest för likakönad kärlek, *Psykologiska självbekännelser*, skrivna 1879, brukar nämnas som en svensk motsvarighet till Karl Heinrich Ulrichs epokgörande *Forschungen über das Räthsel der mann männlicher Liebe* [Forskningar kring gåtan kärlek mellan män] (1864–1880). Båda texterna är mycket viktiga genom att de visar det ohistoriska i Michel Foucaults kända tes om den homosexuella rollen som en kontrollerande uppfinning av det slutande 1800-talets läkarvetenskap. Till skillnad från Ulrichs publicerade emellertid inte den av sina studenter älskade och varmt religiöse filosofiprofessorn Wikner sitt manifest under sin livstid. Av hänsyn till sin fru och sina två söner, som trots hans inledande stora motvilja mot heterosexuella förbindelser föddes i det år 1871 ingångna äktenskapet, förordnade han att *Psykologiska självbekännelser* inte fick publiceras så länge någon av dem ännu levde. Även om texten tidigt var känd av många ur hans krets kom den i tryck först nästan hundra år senare, med kommentarer av den katolske kristendomslektorn Lechard Johannesson. Wikners text har på senare år fått ökad aktualitet genom hans tidiga och starka plädering för äktenskap mellan personer av samma kön, en åsikt som han delade med Ulrichs utan att känna till dennes skrivelser.

Internationellt presenterades *Psykologiska självbekännelser* av Fredrik Silverstolpe i essän "Upon the Diversity of Love". Detta skedde vid

den första stora forskningskonferensen avseende homosexualitet, som ägde rum 1983 vid Universiteit van Amsterdam och talande nog hette ”*Among Men, Among Women*”. Silverstolpe utgav också Wikners tidigare tryckta *Kulturens offerväsen* i en vetenskaplig utgåva (1987), och återkom till Wikner i *Sympatiens hemlighetsfulla makt* (1999) och i *lambda nordica* samma år. Wikners text har dock inte funnits i översättning utanför det nordiska språkområdet förrän 2012, då *lambda nordicas* tyske medarbetare Raimund Wolfert med stöd från Amundsons fond på Vetenskapsakademien utgav *Psychologische Selbstbekenntnisse* med värdefulla kommentarer.

Även om Wolfert i sin utförliga biografiska skildring huvudsakligen stöder sig på Silverstolpes och mina egna biografiska uppgifter om Wikner i *Sympatiens hemlighetsfulla makt* och Silverstolpes artikel i *lambda nordica* så tillför han även många nya intressanta observationer. Wolfert noterar att trots att Wikner, till skillnad från Ulrichs, inte ingick i något homosexuellt nätverk skrev han ändå under en resa i Tyskland 1873 i sin resedagbok att han sett det kungliga slottet i München, där ”på denna tron den unge kung sitter som inte vill gifta sig”. Han skämtar också i ett brev om denne unge ”vän” och själsfrände, den homosexuelle kung Ludvig, ”det vill säga han är min vän till hälften, ty jag tycker om honom, men han tycker inte om mig”. Det finns ett mycket gammalt talesätt bland homosexuella män i Västerlandet: ”han tillhör också familjen”. Även om vi inte vet om Wikner använde detta talesätt, har uttrycket ”vän” för kung Ludvig uppenbarligen samma betydelse.

Ett intressant uppmärksammande av Wolfert, som är lärare i norska och väl förtrogen med det norska området, är Wikners vänskap med den även i Sverige verksamme estetikprofessorn Lorentz Dietrichson och dennes krets, under den tid Wikner var professor i filosofi i Kristiania 1884. Inom denna krets var förutom Wikner åtminstone två av norrmännen homosexuella – universitetsstipendiaten Bastian Dahl förlorade kring 1885 sannolikt sin tjänst på grund av sin läggning. Även professorn Ebbe Hertzberg förlorade av samma skäl sin tjänst, trots att han efter en utpressningshistoria uppsökte den kände tyske psykiatrikern Carl Westphal för att 1886 få ett intyg på att hans sexuella drag-

ning till män var medfödd och därför ursäktlig. Westphal var som bekant den läkare som enligt Foucault genom en psykiatrisk artikel 1870 skapade kategorin "homosexuella". Hertzberg, som fick besök av Wikner i januari 1885, hade redan 1877 sökt hjälp av den svenske läkaren och docenten Karl Malmsten, en bekant till Wikner, för att få hjälp för sin "ofrivilliga, perversa sexualdrift". Det bör dock betonas att Wikner aldrig nämner vare sig Hertzberg, Malmsten eller Westphal varken i manifestet eller i sina dagböcker – han skapade sitt manifest helt utifrån sina egna erfarenheter och utan yttre påverkan.

Det är mycket glädjande att den tidige pionjären Pontus Wikners manifest för likakönad kärlek äntligen är tillgängligt på ett av de stora världsspråken, särskilt i Raimund Wolferts utmärkta översättning och med hans insiktsfulla och välskrivna kommentarer.

GÖRAN SÖDERSTRÖM